

Open Universiteit

Excuses in het financieel contractenrecht

**EFR-Symposium
19 september 2025**

Mr. Dr. L.A.B.M. (Lianne) Wijntjens

Universitair hoofddocent aansprakelijkheidsrecht Open Universiteit

Lianne.wijntjens@ou.nl

WAAROM AANDACHT VOOR EXCUSES IN HET CIVIELE RECHT?

- Het ontvangen van excuses blijkt een belangrijke behoefte van benadeelden.
- Excuses hebben allerlei positieve effecten.
- Juridische context als complicerende factor: (de schaduw van) een juridische procedure kan normschenders ervan weerhouden om excuses aan te bieden.

AANDACHT VOOR EXCUSES IN DE RECHTSWETENSCHAP: TWEE BELANGRIJKE DEBATTEN

1. In hoeverre kan het aanbieden van excuses negatieve juridische consequenties hebben? Kunnen deze negatieve juridische consequenties worden weggenomen door het introduceren van excuses beschermende wetgeving?
2. Kunnen excuses worden afgedwongen met behulp van het civiele recht?

KUNNEN EXCUSES WORDEN AFGEDWONGEN MET BEHULP VAN HET CIVIELE RECHT? (EXCUSES ALS EEN CIVIELRECHTELIJKE REMEDIE)

Welke bezwaren worden in de Nederlandse rechtspraak opgeworpen tegen het toewijzen van een vordering tot het aanbieden van excuses?

Hoe moeten deze bezwaren worden beoordeeld?

GEPUBLICEERDE RECHTSPRAAK WAARIN EXCUSES WORDEN GEVORDERD (N=175, T/M OKTOBER 2018)

Soort zaak	Aantal uitspraken
Aansprakelijkheidsrecht	104
Intellectueel eigendomsrecht	32
Arbeidsrecht	21
Overeenkomstenrecht	10
Ondernemingsrecht	6
Faillissementsrecht	1
Huurrecht	1

EXCUSES WORDEN OOK GEVORDERD IN ANDERE PROCEDURES

Bijvoorbeeld in uitspraken Geschillencommissie Kifid

“De consument vordert van de bank herstel van zijn personeelscondities op de nieuwe hypothecaire geldlening tegen het rentepercentage uit 2021. **Daarnaast wil hij oprechte excuses en erkenning van fouten** van de klachtenafdeling van de bank en een kritische evaluatie van de klachtenprocedure van de bank met betrekking tot advisering en zorgplicht richting klanten.”

Bindend advies 11 augustus 2025, nr. 2025-0646

IN DE NEDERLANDSE RECHTSSPRAAK GENOEMDE BEZWAREN TEGEN HET TOEWIJZEN VAN VORDERINGEN TOT HET AANBIEDEN VAN EXCUSES

1. Het effectiviteitsargument

Opgelegde excuses zijn niet effectief (bijvoorbeeld omdat ze geen waarde hebben, niet oprecht zijn of niet zinvol zijn).

2. Het morele argumenten

Excuses zijn uitingen van persoonlijke gevoelens en kunnen daarom niet worden afgedwongen.

3. Strijd met de vrijheid van meningsuiting

Het opleggen van excuses is in strijd is met de vrijheid van meningsuiting.

4. Ontbreken juridische grondslag

Een juridische grondslag waarop een vordering tot het aanbieden van excuses kan worden toegewezen ontbreekt.

BEZWAAR 1: HET EFFECTIVITEITSARGUMENT

“De door [eiser] gevraagde excuses worden niet in de advertentietekst opgenomen, omdat niemand kan worden verplicht tot het maken van verontschuldigungen; **dat zou aan de waarde van excuses ook afbreuk doen.**” (Rb. Zutphen 23 maart 2005, ECLI:NL:RBZUT:2005:AT3298)

“(...) terwijl bovendien **niet valt in te zien welke waarde door de rechtbank te bevelen verontschuldigungen in het maatschappelijk verkeer hebben** wanneer, zoals voor de hand ligt, bekend wordt dat het niet om een vrijwillige en mogelijk gemeende spijtbetuiging van [eisers 1, 2 en 3] gaat maar om afgedwongen excuses.” (Rb. Rotterdam 21 november 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BY4993)

HET EFFECTIVITEITSARGUMENT

Geen onzinargument want: empirisch onderzoek laat inderdaad zien dat oprechtheid de effectiviteit van excuses kan beïnvloeden.

Maar opgelegde excuses kunnen toch waarde hebben (zie bijvoorbeeld: J.L. Risen & T. Gilovich, 'Target and observer differences in the acceptance of questionable apologies', *Journal of Personality and Social Psychology* (92) 2007, afl. 3, p. 418-433).

Het feit dat de benadeelde excuses vordert laat zien dat deze behoefte heeft aan opgelegde excuses (en dat deze dus waarde hebben).

Van Dijck signaleert op basis van een uitgebreide literatuurstudie dat opgelegde (en daarmee mogelijk niet oprechte) excuses drie functies kunnen vervullen (G. van Dijck, 'The Ordered Apology', *Oxford Journal of Legal Studies* 2017, afl. 3, p. 562-587):

1. emotioneel herstel;
2. signalering;
3. preventie.

BEZWAAR 2: HET MORELE ARGUMENT

“Met betrekking tot de door [eiseres] gevorderde excuses overweegt de kantonrechter dat excuses zijn te beschouwen als een **uiting van een gemoedstoestand en dat niemand daartoe veroordeeld kan worden.**” (Rb. Leeuwarden 18 augustus 2010, ECLI:NL:RBL EE:2010:BN6111)

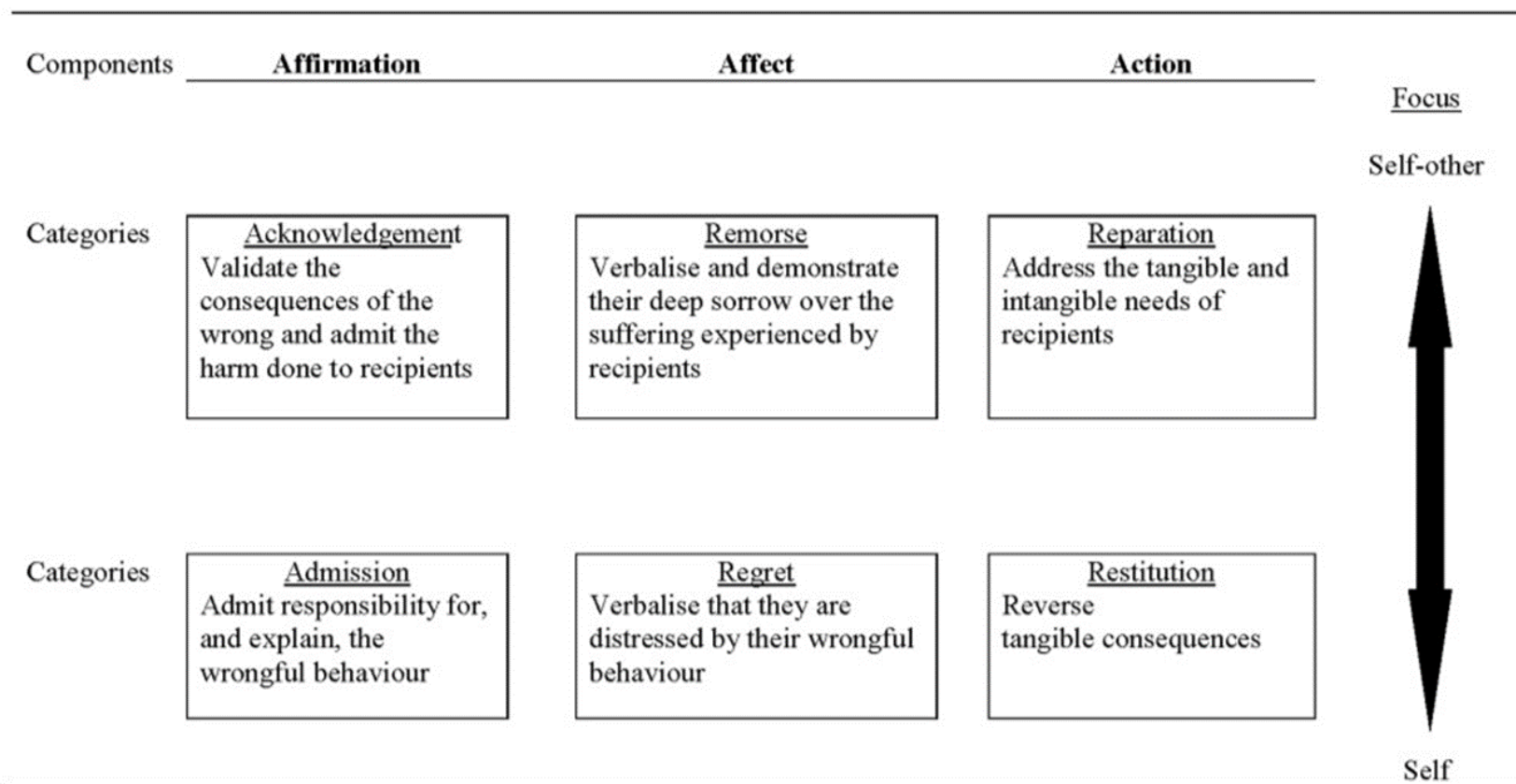
“Excuses zijn te beschouwen als een **uiting van moraal en fatsoen, waartoe een partij niet veroordeeld kan worden.**” (Gerechtshof Amsterdam, 21 februari 2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:451)

“Tot slot kan de commissie niet beslissen over het al dan niet aanbieden van excuses. Dat **vooronderstelt een gemoedstoestand die de commissie niet aan partijen kan opleggen.** Het aanbieden van excuses is dan ook een **morele verplichting en geen juridische verplichting.**” (Bindend advies Geschillencommissie Kifid 18 juli 2025, nr. 2025-0575)

"The ordered apology is a fulfilment of a legal requirement rather than a statement of genuinely held feelings."

(G. van Dijck, 'The Ordered Apology', Oxford Journal of Legal Studies 2017, afl. 3, p. 586)

(D. Slocum, A. Allan & M.M. Allan, 'An emerging theory of apology', Australian Journal of Psychology (63) 2011, afl. 2, p. 83-92)

BEZWAAR 3: STRIJD MET DE VRIJHEID VAN MENINGSUITING

“Voor het overige brengt de **vrijheid van meningsuiting** met zich dat [eisers 1, 2 en 3] geen verontschuldiging hoeft aan te bieden (...).” (Rb. Rotterdam 21 november 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BY4993)

“Het publiekelijk maken van excuses kan gelet op artikel 9 EVRM (**het recht op vrijheid van gedachte**) en artikel 10 EVRM (het recht op de vrijheid van meningsuiting, waaronder ook het recht om een bepaalde mening te koesteren), niet worden afgedwongen.” (Rechtbank Midden-Nederland, 19 december 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:6549)

STRIJD MET DE VRIJHEID VAN MENINGSUITING

Is er altijd wel strijd met de vrijheid van meningsuiting?

- Hoe zit het bij rechtspersonen?
- Mogelijk is de gedaagde, nadat deze in het ongelijk is gesteld door de rechter, toch bereid om excuses aan te bieden.

Vrijheid van meningsuiting is geen absoluut recht → rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens
(zie o.a. A.M. Zwart-Hink, A.J. Akkermans & K. van Wees, 'Compelled Apologies as a Legal Remedy: Some Thoughts from a Civil Law Jurisdiction', *University of Western Australia Law Review* 2014, afl. 1, p. 100-122.)

BEZWAAR 4: ONTBREKEN JURIDISCHE GRONDSLAG

“De vordering van [A] in conventie tot het opstellen van een excuusbrief aan [A] en/of [F] zal worden afgewezen nu er geen rechtsgrond bestaat op basis waarvan de rechtbank [B] kan verplichten tot excuses.” (Rb. Amsterdam 30 juni 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BO1998)

“Voorts zal de voorzieningenrechter de verzochte rectificatie wijzigen, in die zin dat de laatste volzin zal worden weggelaten, omdat een juridische grondslag voor het aanbieden van ‘welgemeende excuses’ ontbreekt.” (Rb. Almelo 11 februari 2011, ECLI:NL:RBALM:2011:BP5559)

ONTBREKEN JURIDISCHE GRONDSLAG

Mogelijke grondslagen:

Art. 3:296 BW (gebodsactie)

Art. 6:103 BW (schadevergoeding in natura)

Rechtsvergelijkend argument: in andere jurisdicties een expliciete wettelijke basis of aanvaard in de jurisprudentie (nationaal/supranationaal).

ARREST BELGISCHE HOF VAN CASSATIE (CASS. 26 NOVEMBER 2021 (C.20.0578.F))

Een nota uit een besloten vergadering van een parlementaire onderzoekscommissie gelect.

In deze nota wordt een baron en bekende zakenman, genoemd en gelinkt aan organisaties binnen het extreemrechtse milieu ('Zwarte Baron').

Vordering tot aanbieden van excuses door de Belgische Staat.

Hof van Cassatie: opgelegde excuses kunnen als een vorm van herstel in natura voor morele schade worden gekwalificeerd.

**HVJ EU 4 OKTOBER 2024, C- 507/23, ECLI:EU:C:2024:854 (A V P PATĒRĒTĀJU
TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS).**

Letse zaak → imitatie van journalist in voorlichtingsvideo.

Het Letse recht erkent het aanbieden van excuses als een vorm van immateriële schadevergoeding.

HvJ EU: “Artikel 82, lid 1, AVG staat er ook niet aan in de weg dat – zoals in casu is bepaald in artikel 14 van de wet van 2005 – het aanbieden van excuses een opzichzelfstaande of aanvullende vergoeding voor immateriële schade vormt, maar als voorwaarde geldt wel dat een dergelijke vorm van vergoeding zich verdraagt met de genoemde beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid. In het bijzonder moet deze vorm van vergoeding het mogelijk maken om de immateriële schade die daadwerkelijk is geleden als gevolg van de inbreuk op die verordening, volledig te vergoeden.” (r.o. 36)

AFRONDING

Traditionele bezwaren tegen excuses als een civielrechtelijke remedie zijn steeds minder goed houdbaar.

Nederland nog niet in lijn met internationale ontwikkelingen.

Meer fundamentele vraag: hoe verhoudt een dergelijke remedie zich tot de fundamenteën van het vermogensrecht?